

بررسی شاخص‌های زیست محیطی موثر بر رضایتمندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی شهری. مطالعه موردی: شهر سمنان

زینب کرکه آبادی^۱، انسیه سیدعلیان^{۲*}، کمیل عبدی^۳

^۱دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران
^۲دانشجوی دکتری گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران
^۳باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران
^۴دکتری گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران
تاریخ دریافت: ۹۶/۴/۱۹؛ تاریخ پذیرش: ۹۶/۷/۲۷

چکیده

کیفیت زندگی شهری، ساختاری چند بعدی، متشکل از تعدادی حوزه‌های مستقل از جمله: سلامت فیزیکی و روانی، روابط اجتماعی، نقش‌های کارکردی و احساس رضایت از زندگی است بنابراین علاوه بر مسائل اقتصادی، نگرانی‌های اجتماعی و زیست محیطی را نیز مد نظر قرار می‌دهد. در این راستا هدف اصلی این تحقیق بررسی وضعیت کیفیت زندگی بر اساس شاخص‌های زیست محیطی از نظر ساکنان شهر سمنان است که در قالب تکمیل پرسش‌نامه میدانی انجام گرفت. اطلاعات استخراج شده از پرسش‌نامه با استفاده از نرم‌افزار SPSS و روش‌های آماری همچون روش آزمون T تک نمونه‌ای و رگرسیون سلسله مراتبی چندگانه و همچنین همبستگی اسپیرمن تحلیل شده و پایایی آن توسط آلفای کرونباخ سنجیده شده است. بر این اساس نتایج حاصل از تحقیق نشان داده که در شهر سمنان، به ترتیب شاخص‌های کیفیت محیطی و کیفیت واحد مسکونی در سطح مطلوب، شاخص هویت و روابط اجتماعی در سطح متوسط کیفیت و به ترتیب شاخص‌های کیفیت فضاهای عمومی، دسترسی به خدمات، حمل و نقل عمومی و نشاط در فضاهای محلی، پایین‌تر از سطح متوسط کیفیت قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج تحقیق نشان داده است که به ترتیب شاخص نشاط در فضاهای محلی، هویت و روابط اجتماعی، کیفیت واحد مسکونی، حمل و نقل عمومی، کیفیت فضاهای عمومی در محله، کیفیت محیطی و دسترسی به خدمات از نظر شهروندان شهر سمنان از اهمیت برخوردارند. همچنین با توجه به نتایج مشخص شد که بین میزان تحصیلات و رضایتمندی از کیفیت زندگی رابطه‌ای وجود ندارد و بین میزان درآمد و رضایتمندی از کیفیت زندگی در شهر سمنان رابطه‌ای بسیار ضعیف با جهت مثبت وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: کیفیت زندگی، کیفیت محیط، شاخص‌های محیط زیستی، رضایتمندی، سمنان.

مقدمه

(حاتمی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۱). اهمیت کیفیت زندگی تحقیقات زیادی را در دهه‌های اخیر به خود اختصاص داده و ارتباط تنگاتنگی با روند سیاسی، اجتماعی و زمینه‌های کاربردی مانند برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، بالابردن سلامتی، تحقیقات مربوطه به شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و روانی برقرار کرده است (Turkoglu, ۲۰۱۵: ۱۱). همچنین در سال‌های اخیر گرایش و علاقه تازه‌ای به کیفیت زندگی و ارزیابی ملاک‌های آن به وجود آمده است. این علاقه از منابع مختلف مانند کارگزاران

بیان مساله: شهرها مرکز تمدن و موتور اقتصادی جوامع هستند و اثرات محیط زیستی یکی از مهم‌ترین مسائل مرتبط با رشد بهینه انسان و جامعه است (Von Haraaren, Albert, ۲۰۱۱: ۱۵۱). شهر سکونتگاهی فضایی، انسان‌ساخت و گسترش‌یابنده است. نظامی که فرآیند رشد و توسعه، تغییرات شکلی و ساختاری را به خود دیده و آن را مدیریت می‌کند

مسکن مناسب، مشکلات و آسیب‌های ناشی از نابرابری‌های اجتماعی، تغذیه نامناسب و ناپایدار محله‌های شهری ما را با چالش روبه رو ساخته است (قائدرحمتی و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۵). سنجش کیفیت زندگی می‌تواند به ارزیابی سیاست‌ها، رتبه‌بندی مکان‌ها، تدوین استراتژی‌های مدیریت و برنامه‌ریزی در شهر کمک کرده و درک و اولویت‌بندی مسائل اجتماع را برای برنامه‌ریزان و مدیران شهری به منظور ارتقاء سطح کیفی زندگی شهروندان، تسهیل سازد. همچنین یافته‌های حاصل از بررسی کیفیت زندگی می‌تواند برای بازشناسی استراتژی‌های سیاسی قبلی و طراحی سیاست‌های برنامه‌ریزی آینده مورد استفاده قرار گیرد. بنابراین به جرأت می‌توان گفت سنجش کیفیت زندگی شهری جهت هدایت، کنترل و توسعه پایدار و تأمین نیازهای اساسی شهر از ضرورت و اهمیت خاصی برخوردار است. بر همین مبنا تحقیق حاضر سعی دارد به بررسی و ارزیابی شاخص‌های محیط زیستی کیفیت زندگی در شهر سمنان بپردازد و در انتها برنامه‌های راهبردی جهت ارتقاء کیفیت زندگی در شهر سمنان ارائه دهد.

سوالات تحقیق

- کیفیت زندگی بر اساس شاخص‌های محیط زیستی در شهر سمنان در چه سطحی قرار دارد؟
- اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر رضایتمندی شهروندان سمنانی از شاخص‌های محیط زیستی کیفیت زندگی چیست؟
- آیا بین تحصیلات ساکنان و رضایتمندی آنان از کیفیت زندگی در شهر سمنان رابطه معناداری وجود دارد؟
- آیا بین میزان درآمد ساکنان و رضایتمندی آنان از کیفیت زندگی در شهر سمنان رابطه معناداری وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

در خصوص سنجش رضایتمندی شهروندان از کیفیت زندگی تحقیقات زیادی انجام شده اما به حوزه

شهرها و از سوی کسانیکست که علاقه مند به توسعه انسانی، توسعه اجتماعی، توسعه پایدار، جوامع سالم و علاقه‌مند به حکمرانی شهری می‌باشند. به عبارت دیگر کیفیت زندگی از این نظر مهم است که اغلب مردم و سازمان‌ها در بسیاری از بخش‌های مختلف به آن توجه نشان داده و برای سنجش و اندازه‌گیری معیارهای آن تلاش می‌کنند (۲۰۶: ۲۰۱۲: Mostafa). کیفیت زندگی شامل تمام شرایط فیزیکی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و سلامت جایبست که مردم در آن زندگی می‌کنند (Baskha, ۲۰۰۹: ۹۶ & Fanni et al., ۲۰۱۵: ۶۷).

همچنین شاخص‌های کیفیت زندگی، نحوه روابط اجتماعی و فرایندهای مربوط به کالا و خدمات آن‌ها، مدل مصرف، حالت و سبک زندگی، ارزیابی درجه‌ای از شرایط و نتایج، پاسخگویی به انتظارات مردم، حالت ذهنی رضایت و یا نارضایتی، شادی، سرخوردگی و غیره است (۶۴۵: ۲۰۱۲: Mariana). امروزه کیفیت زندگی اهمیت بسیار زیادی در برنامه‌ریزی‌های توسعه شهری پیدا کرده است و به عنوان یکی از عناصر اصلی توسعه شهری شناخته می‌شود (Morais, Camanho, ۱۲۹: ۲۰۱۱). میان کیفیت زندگی و محیط زیست رابطه تنگاتنگی وجود دارد (Diener, Suh, ۱۹۹۷: ۱۸۹). بر این اساس که مردم مستقیماً از دارایی‌های محیط زیستی و خدمات آن مانند آب و هوای پاک، زمین، جنگل و دسترسی به فضای سبز، سود می‌برند چرا که این موارد شرایط را برای برآورده کردن نیازهای اساسی و لذت بردن از وقت آزاد و شرکت در کارهای دیگر فراهم می‌کند (Streimikiene, ۲۰۱۵: ۶۸). با توجه به توسعه و گسترش شهرها در کشورهای پیشرفته و رو به رشد، مطالعات کیفیت زندگی به ابزار مهمی برای برنامه‌ریزی و مدیریت شهرهای پایدار و قابل زیست تبدیل شده است (Hatami Nejad et al., ۲۰۱۲: ۳۰). امروزه کیفیت زندگی هدف تمامی برنامه‌ریزان شهری و اندیشمندان است. وجود مشکلاتی مانند ضعف منابع درآمدی، نبود وسایل حمل و نقل عمومی و خصوصی، فقدان فرصت‌ها و موقعیت‌های شغلی مناسب، کمبود مراکز درمانی و

محیط زیستی در کیفیت محیط زندگی شهری کمتر پرداخته شده است در اینجا به چند مورد از جدیدترین و کاربردی ترین تحقیقات پیرامون موضوع به صورت جدول ذیل اشاره می‌شود:

جدول ۱: تعدادی از تحقیقات انجام شده در رابطه با کیفیت زندگی

محقق	عنوان تحقیق	نتایج تحقیق
غفاری و همکاران، (۱۳۹۱)	روند مطالعه کیفیت زندگی در ایران	مطالعه کیفیت زندگی در ایران باید رویکرد اجتماعی را مورد توجه قرار دهد.
احمد آخوندی و همکاران، (۱۳۹۳)	سنجش کیفیت زندگی در کلانشهر تهران	۱۹ عامل موثر بر کیفیت زندگی در تهران عبارتند از: وضعیت مسکن، وضعیت اقتصادی و اشتغال، امنیت، حمل و نقل و....
مشکینی و همکاران، (۱۳۹۵)	مقایسه تطبیقی و تحلیل کیفیت زندگی شهری در محله‌های قدیم و جدید (مطالعه موردی: محله جدید ظفریه و محله قدیم قطارچیان سنندج)	برای بررسی کیفیت زندگی نیاز به یک رویکرد میان رشته‌ای است با این وجود مسکن به عنوان مهم‌ترین عامل در کیفیت زندگی مردم لهستان است.
Pukeliene, Starkauskiene, (۲۰۱۱)	کیفیت زندگی: تعیین عوامل سنجش و پیچیدگی آن	ارزیابی کیفیت زندگی کار پیچیده‌ای است که نیازمند چندین عامل از جمله: آزادی، ثبات سیاسی و اقتصادی، محیط زیست، دسترسی به آموزش، امنیت اجتماعی، سلامت و... دارد
Shoeibi et al., (۲۰۱۵)	آنالیز شاخص‌های کیفیت زندگی در شهرهای ایران، مطالعه موردی شهر سنقر در ایران	از میان ۹ عامل مورد بررسی در شهر سنقر عوامل مسکن، حمل و نقل و آموزش بیشترین درصد رضایت را داشته است
Włodarczyk, (۲۰۱۵)	کیفیت زندگی شهری در لهستان	برای بررسی کیفیت زندگی نیاز به یک رویکرد میان رشته‌ای است با این وجود مسکن به عنوان مهم‌ترین عامل در کیفیت زندگی مردم لهستان است.
Azad et al. (۲۰۱۵)	مقایسه تطبیقی و تحلیل کیفیت زندگی شهری در محله‌های قدیم و جدید (مطالعه موردی: محله جدید ظفریه و محله قدیم قطارچیان سنندج)	کیفیت زندگی مردان بهتر است و اشتغال توانسته کیفیت زندگی زنان را بهبود دهد.

مبانی نظری

کیفیت زندگی: از دیرباز تا به امروز، برخورداری از کیفیت مطلوب زندگی آرزوی بشر بوده است. در گذشته، این آرزو به بهبود وضعیت‌های ظاهری افراد از قبیل میزان درآمد، تحصیلات، سلامت جسم و مسکن محدود بود ولی اکنون به طیف‌های وسیعی از جمله: متغیرهای کیفی و ذهنی توجه می‌شود (مختاری و نظری، ۱۳۸۹: ۹).

کیفیت زندگی برای مردم، معانی متفاوتی با توجه به کاربرد و منطقه زندگی آن‌ها دارد. به‌عنوان مثال: برای یک برنامه‌ریز شهری کیفیت زندگی به معنی دسترسی به فضای سبز و دیگر امکانات است (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۵: ۳؛ Fayers, Machin, ۲۰۱۳).

کیفیت زندگی، مفهومی چند وجهی، نسبی و متأثر از زمان، مکان و ارزش‌های فردی و اجتماعی است و ابعاد ذهنی و درونی دارد لذا اجماعی برای تعریف سطح کیفی زندگی وجود ندارد مرور متون مرتبط با کیفیت زندگی (Krinitcyna, et al., ۲۰۱۶ & Węziak, Białowolska, ۲۰۱۶ & Streimikiene, ۲۰۱۴ & Mohit, ۲۰۱۵ & Streimikiene, ۲۰۱۵ & Turkoglu, ۲۰۱۵ & Musa, Yacob, ۲۰۱۵ & Brajša, Žganec, et al., ۲۰۱۱ & Inoguchi, Fujii, ۲۰۱۲ & Keles, ۲۰۱۲) حاکی از تأیید نظر متون مختلف درباره ابهام در تعریف کیفیت زندگی است. بنابراین یکی از ویژگی‌های اصلی کیفیت زندگی چند بعدی بودن آن است که تمام متخصصان دنیا بر این امر اتفاق نظر دارند. با این که محققان در شناسایی این ابعاد تلاش‌های فراوان کرده‌اند اما روی هم رفته

- نقاط مشترک آن‌ها بیش از تفاوتشان است (فتاحی و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۵). در زیر چندین تعریف از کیفیت زندگی ارائه شده است:
- ادراک فردی از وضعیت زندگی در متن نظام‌های فرهنگی و ارزشی جامعه در ارتباط با اهداف، انتظارات، استانداردها، علایق و نگرانی‌های فرد (Hajduová, et al., ۲۰۱۴: ۷۴۹؛ رکن‌الدین افتخاری و همکاران ۱۳۹۰: ۷۴؛ بارانی پسیان و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۵).
 - میزان برخورداری فرد، البته نه فقط برخورداری از چیزهایی که به دست آورده بلکه از تمام گزینه‌هایی که فرصت انتخاب آن‌ها را دارد، به بیان دیگر کیفیت زندگی به آزادی برای رسیدن و نرسیدن به موفقیت و آگاهی از فرصت‌های واقعی وابسته است که فرد در مقایسه با دیگران در اختیار دارد (Mahdi, et al., ۲۰۱۶: ۹۰).
 - کیفیت زندگی شهری دربرگیرنده‌ی ابعادی روانی است که شاخص‌هایی از جمله رضایت، شادمانی و امنیت را دربر می‌گیرد که در بعضی موارد، رضایت اجتماعی نیز نامیده می‌شود. همچنین ابعادی محیطی که دربرگیرنده‌ی سنجه‌هایی مانند: مسکن، دسترسی به خدمات و امنیت محیطی است.
- جنبه‌های دیگر آن شامل: توجه به فرصت‌های اجتماعی، امیدهای اشتغال، ثروت و اوقات فراغت است (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۶).
- کیفیت زندگی از جمله کلماتی است که اکثریت مردم بدون تفکر و تعمق استعمال می‌کنند و غالباً از درک و تعریف دقیق این مفهوم فرار می‌کنند (El din et al., ۲۰۱۳: ۸۷).
- اساسی‌ترین ابعاد کیفیت زندگی به گزارش عده‌ای از نویسندگان عبارتند از:
- ✓ چگونگی شرایط زندگی مادی (درآمد، مصرف)
 - ✓ نحوه آموزش و میزان دسترسی به تحصیل
 - ✓ برخورداری از امنیت شغلی
 - ✓ احتمال مشارکت در امور عمومی
 - ✓ ایجاد فضا برای تحقق ارتباطات اجتماعی
 - ✓ محیط فعلی و آینده (Zheng, ۲۰۱۰: ۶۵)
- با مرور مطالعات انجام شده در زمینه کیفیت زندگی به وضوح نمایان است که کیفیت زندگی دارای اجزاء مختلف است و مفهومی چند جانبه و چند وجهی دارد که موجب شده شاخص‌های متفاوتی از سوی محققان برای سنجش کیفیت زندگی ارائه شود که در جدول ۲ به تعدادی از این پژوهش‌ها و شاخص‌های منتخب اشاره می‌شود:

جدول ۲: شاخص‌های اندازه‌گیری کیفیت زندگی

پژوهش‌های انجام شده	شاخص‌های اندازه‌گیری کیفیت زندگی
Economist Intelligence unit (EIU), ۲۰۰۵	رفاه مادی، بهداشت، امنیت، زندگی خانوادگی، زندگی اجتماعی، آب و هوا و جغرافیا، امنیت شغلی، آزادی سیاسی و برابری جنسیتی
lee, ۲۰۰۸	مسکن، محیط اطراف، وضعیت بهداشتی، کیفیت خدمات عمومی، دسترسی به خدمات، درآمد خانوار و تعامل اجتماعی
Salari, et al., ۲۰۱۵	حمل و نقل، تسهیلات شهری، کیفیت محیط اجتماعی، کیفیت اقتصادی و کیفیت محیط
Sóres, Petó, ۲۰۱۵	کیفیت عینی (تندرستی، احساس رضایت، شادی، لذت)، امنیت شغلی، زندگی خانوادگی، اقتصاد، دسترسی به خدمات بهداشتی و ...
Cambir, Vasile, ۲۰۱۵	عوامل اقتصادی (محرومیت مادی)، عوامل اجتماعی
Krinitcyna, et al., ۲۰۱۶	سلامتی و تندرستی، ثبات سیاسی و امنیت، زندگی خانوادگی، زندگی اجتماعی، اقلیم و جغرافیا، امنیت شغلی، آزادی سیاسی، برابری جنسی و ...
زیاری و همکاران، ۱۳۹۴	مسکن، محیط کالبدی، زیبایی فضای شهر، بهزیستی فردی، تسهیلات خدماتی، امنیت و ایمنی، فرهنگ، محیط زیست، اقتصاد، حمل و نقل، اوقات فراغت
حسینی و باقریان، ۱۳۹۳	همبستگی اجتماعی، شرایط اقتصادی، دسترسی به امکانات، محیط کالبدی، امنیت محیطی و مشارکت

باعث الگوی توسعه ناپایدار شده و عواقب اقتصادی و اجتماعی قابل توجهی به همراه داشته باشد. هزینه سلامت و بهره‌وری پایین نیروی کار، منجر به کاهش کشاورزی شده و اختلال در توابع اکوسیستم را به وجود آورده و به‌طور کلی کیفیت زندگی را پایین می‌آورد (Indicators OECD, ۲۰۱۴). ارزیابی سطوح توسعه و سطح‌بندی نواحی با استفاده از روش‌های کمی از سویی منجر به شناخت میزان نابرابری بین نواحی می‌گردد و از سویی دیگر تلاشی در زمینه کاهش و رفع نابرابری‌های موجود می‌باشد (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۲۵).

محدوده و قلمرو پژوهش

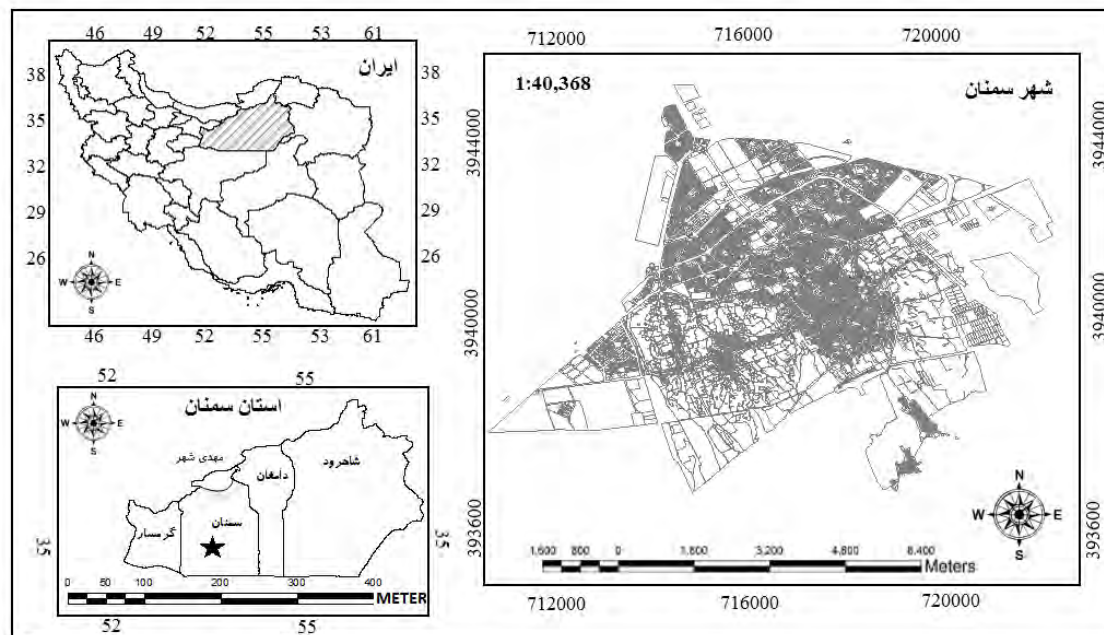
شهر سمنان، مرکز استان سمنان است که بین ۳۵ درجه و ۳۲ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۳۶ دقیقه عرض شمالی و ۵۳ درجه و ۲۲ دقیقه تا ۵۳ درجه و ۲۵ دقیقه طول شرقی در حاشیه شمالی کویر مرکزی و بر دامنه‌های کم‌شیب جنوبی رشته کوه البرز مرکزی با وسعت ۲۸۰۰ هکتار واقع شده است. ارتفاع این شهر از سطح دریا ۱۱۰۰ متر و دارای شیب عمومی شمالی- جنوبی می‌باشد. فاصله آن تا تهران ۲۱۶ کیلومتر است. شهر سمنان به دو منطقه و سه ناحیه تقسیم می‌شود بدین ترتیب که منطقه ۱ بافت جنوبی شهر را در بر می‌گیرد و ۱۰۸۸ هکتار مساحت دارد و منطقه دو بخش شمالی شهر را شامل می‌شود که مساحت آن ۱۳۴۵ هکتار است (مهندسین مشاور آرمانشهر، ۱۳۹۴: ۲۴).

جمعیت شهر سمنان بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۹۰ خورشیدی، برابر با ۱۵۳۶۸۰ نفر است. از نظر تغییرات جمعیتی که در جدول ۳ نشان داده شده جمعیت شهر سمنان طی پنج دوره، روند افزایشی داشته به طوری که دارای متوسط رشد جمعیتی سالانه بالای سه درصد بوده است.

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده شد مهم‌ترین شاخص‌های اندازه‌گیری کیفیت زندگی عبارتند از: رفاه مادی، امنیت شغلی، کیفیت بهداشت، مسکن، تسهیلات شهری و کیفیت محیط. لذا برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی لازم است یک نظریه جامع در مورد زندگی داشته باشیم. یک تئوری درست و کامل برای ارائه یک روش منسجم فکری که ما را به سوی یافتن راه حل مشکلات سوق دهد (Cobb, ۲۰۰۰: ۳).

اهمیت شاخص‌های محیط زیستی در کیفیت

زندگی: زندگی مردم به شدت تحت تأثیر محیط فیزیکی آن‌هاست. آلاینده‌ها و مواد خطرناک تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر روی سلامت مردم می‌گذارند. کیفیت محیط زیست ارزش زیادی برای زیبایی و سلامت محیط زندگی مردم قائل است و همواره نگران تخریب منابع طبیعی می‌باشد (Heink, Kowarik, ۲۰۱۰: ۵۰). بنابراین شاخص‌های مورد نیاز برای محیط زیست را می‌توان در شناخت و نظارت بر روابط پیچیده و افزایش سیاست پایدار شهری خلاصه کرد (Indicators OECD, ۲۰۱۴). کیفیت محیط زیست مترادف با نیازهای اساسی بشر شناخته شده است (Mahdi et al., ۲۰۱۶: ۹۰). شرایط محیطی به شیوه‌های مختلف بر کیفیت زندگی مردم اثر می‌گذارد و آن‌ها را تحت الشعاع خود قرار می‌دهند. سلامت انسان از طریق قرار گرفتن در معرض آلودگی هوا، آب، مواد خطرناک، آلودگی‌های صوتی و نیز از طریق اثرات غیرمستقیم آب و هوا، تحولات در چرخه‌ی آب، از دست دادن تنوع محیط زیست و بلایای طبیعی که به سلامت اکوسیستم و اموال مردم صدمه زده و زندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، به خطر می‌افتد. علاوه بر این بهره‌مندی از خدمات محیط زیست مانند: دسترسی به آب و طبیعت پاک و انتخاب امکانات محیط زیست، چگونگی زندگی مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهد. عوامل محیط زیستی عامل مهم سلامت انسان و رفاه نسبی هستند. کیفیت تخریب محیط زیست می‌تواند

شکل ۱: موقعیت منطقه مورد مطالعه

جدول ۳: تغییرات جمعیتی شهر سمنان

سال	۱۳۳۵	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۰	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۴
جمعیت	۲۹۰۲۶	۳۱۰۵۸	۳۸۷۸۶	۶۴۸۹۱	۷۵۱۳۱	۹۱۰۴۵	۱۲۶۷۸۰	۱۵۳۶۸۰	۱۵۴۰۰۰

مأخذ: سالنامه آماری استان سمنان، ۱۳۹۴

روش پژوهش

روش این تحقیق پژوهشی، توصیفی-تحلیلی است. توصیفی است چرا که شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آن‌ها توصیف شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است و تحلیلی است زیرا به بررسی مؤلفه‌های رضایتمندی از کیفیت زندگی براساس روش‌های تحلیلی با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های مختلف رگرسیون سلسله مراتبی چندگانه (HMR) و آزمون T تک نمونه‌ای می‌پردازد. روش HMR یک روش آماری برای تحلیل و بررسی ارتباط متقابل بین یک متغیر وابسته و دو یا چند متغیر مستقل محسوب می‌شود که معمولاً برای سنجش میزان انحراف مشاهده شده در متغیر وابسته که خود به واسطه انحراف مشهود در متغیرهای مستقل مشخص می‌شود، به کار می‌رود. در این روش متغیرهای مستقل وزن‌دهی می‌شوند تا به این ترتیب سهم نسبی آن‌ها در متغیرهای وابسته برآورده شود. بنابراین در این

پژوهش از مدل تجربی سنجش رضایتمندی از کیفیت زندگی در سه سطح استفاده شده است. شناسایی معیارها و زیر معیارهای سازنده کیفیت زندگی با استفاده از روش‌های مختلفی همچون مرور ادبیات مربوطه، شناخت مقدماتی از محدوده مورد مطالعه و همچنین در این بین از پیشنهاد‌های کارشناسان استفاده شده است. سپس روش مذکور از بالا به پایین اجرا گردید به این صورت که در سطح اول مدل حاضر، رضایتمندی از کیفیت زندگی قرار دارد، در سطح دوم، این مؤلفه کلان بر اساس شکل (۲) به هفت شاخص کیفیت محیطی، هویت و روابط اجتماعی، کیفیت فضاهای عمومی در محله، کیفیت واحد مسکونی، دسترسی به خدمات، حمل و نقل عمومی و شاخص نشاط در فضاهای محلی تجزیه شده است و در سطح سوم سوالاتی در مورد هر یک از شاخص‌ها طرح گردید (جمعاً ۵۰ گویه) که شاخص کیفیت محیطی ۷ گویه، شاخص هویت و روابط

عمومی ۶ گویه و شاخص نشاط در فضاهای محلی ۸ گویه را در بر می‌گیرد.

اجتماعی ۸ گویه، شاخص کیفیت فضاهای عمومی ۷ گویه، شاخص کیفیت واحد مسکونی ۷ گویه، دسترسی به خدمات ۷ گویه، شاخص حمل و نقل

شکل ۲: مدل پیشنهادی پژوهش جهت سنجش کیفیت زندگی در شهر سمنان

۱ نشان‌دهنده کمترین میزان کیفیت و رضایت شهروندان و امتیاز ۵ نشان‌دهنده بیشترین میزان کیفیت و رضایت شهروندان از متغیر مربوطه است. سپس با استفاده از روش‌های آماری، شناخت و ارزیابی وجوه و ارزیابی مولفه‌های رضایت از سطح کیفی زندگی انجام شد. جهت تعیین میزان کیفیت زندگی به صورت کلی و امتیاز هر یک از مولفه‌های سازنده رضایتمندی از کیفیت زندگی به طور خاص از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. پایایی پرسش‌نامه نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ سنجیده شد (جدول ۴) که پایایی ۰,۷۶۱ نشان‌دهنده پایایی بالای پرسش‌نامه است.

کمی کردن این شاخص‌ها با به‌کارگیری پرسش‌نامه و با حجم نمونه ۴۳۵ که با استفاده از فرمول کوکران بدست آمد، اجرا گردید. پرسش‌نامه مذکور به دو قسمت تقسیم شد: قسمت اول شامل: سوالات مربوط به ویژگی‌های شخصی مخاطب می‌باشد. قسمت دوم نیز حاوی سوالات سنجش میزان رضایتمندی از کیفیت زندگی بر اساس شاخص‌های محیط زیست در شهر سمنان است. در ارزش‌گذاری هر یک از سوالات، طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت با گزینه‌های خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد مورد استفاده قرار گرفت. به‌منظور امکان‌پذیری تجزیه و تحلیل داده‌ها به گزینه‌های فوق به‌ترتیب کدهای ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ نسبت داده شد. امتیاز

آماری را مردان و ۵۰,۷ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. به لحاظ سنی، بیشترین گروه پاسخ دهندگان را افراد ۳۵-۴۴ با ۲۲/۱ درصد و کمترین درصد پاسخ دهندگان را گروه سنی بالای ۵۵ سال با ۷/۸ درصد تشکیل دادند.

جدول ۴: پایایی معیارهای مربوط به کیفیت زندگی

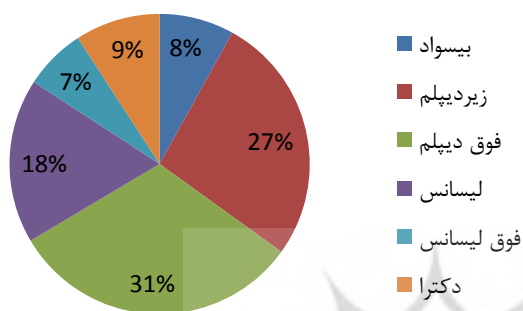
Cronbach's Alpha	N of Items
۰/۷۶۱	۵۰

یافته‌های پژوهش

در شهر سمنان، ۴۹,۱ درصد از جنسیت جامعه

جدول ۵: درصد سنی پاسخ‌دهندگان

ردیف	سن	درصد فراوانی
۱	۱۵-۲۴	۸/۷
۲	۲۵-۳۴	۲۰/۱
۳	۳۵-۴۴	۲۲/۴
۴	۴۵-۵۴	۲۱/۵
۵	۵۵-۶۴	۱۸/۹
۶	بالای ۵۵ سال	۷/۸

شکل ۳: درصد تحصیلات پاسخ‌دهندگان

درصد خانه دار هستند در حالی که ۱/۸ درصد دانشجوی می‌باشند.

با توجه به شکل نزدیک به ۳۱ درصد از پاسخ دهندگان دارای تحصیلات فوق دیپلم می‌باشند. به لحاظ اشتغال ۱۴/۸ درصد از بازنشسته و نیز ۱۴/۸

شکل ۴: درصد اشتغال پاسخ‌دهندگان

درصد بیش از ۳ میلیون و ۰/۲ درصد فاقد درآمد هستند. در پاسخ به سوال اول پژوهش به منظور

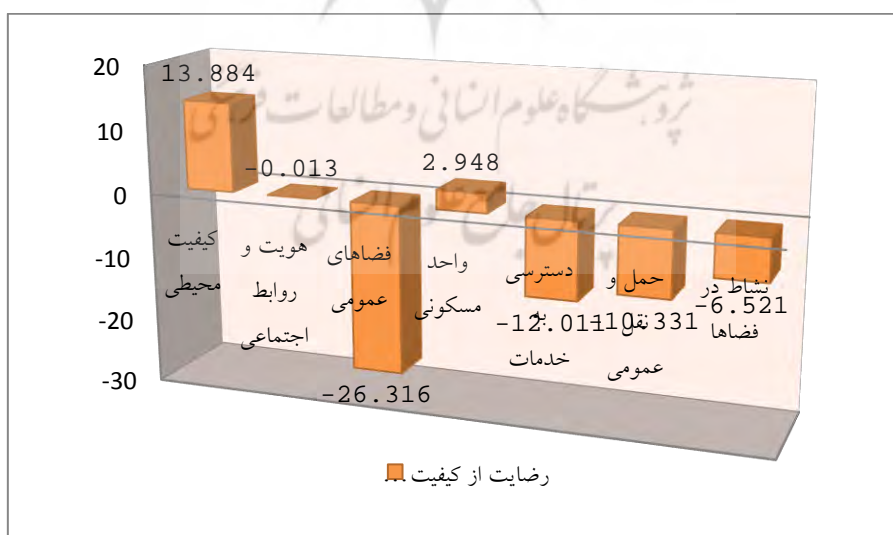
با توجه به شکل ۲۷,۶۳۴ درصد از مردم بین ۱-۱/۵ میلیون و ۲۳/۳ درصد بین ۲-۲/۵ میلیون، ۱۴/۶

منفی و حد بالا، مثبت باشد در سطح اطمینان ۹۵٪ میانگین با مقدار مشاهده شده تفاوت معناداری ندارد. بنابراین با توجه به جدول ۵، در شهر سمنان به ترتیب شاخص‌های کیفیت محیطی و کیفیت واحد مسکونی در سطح مطلوب و بالاتر از سطح متوسط کیفی قرار دارند، شاخص هویت و روابط اجتماعی در سطح متوسط کیفیت است و به ترتیب شاخص‌های کیفیت فضاهای عمومی، دسترسی به خدمات، حمل و نقل عمومی و نشاط در فضاهای محلی، پایین تر از سطح متوسط کیفیت قرار گرفته‌اند.

ارزیابی سطح رضایتمندی شهروندان از کیفیت زندگی در شهر سمنان از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است، بدین ترتیب که متوسط شاخص‌ها جهت محاسبه سطح رضایتمندی شهروندان از کیفیت زندگی شناسایی می‌شوند. حد متوسط رضایتمندی عدد سه می‌باشد، در این صورت از مقادیر حد بالا و حد پایین استفاده شده که اگر هر دو حد بالا و پایین منفی باشد در سطح اطمینان ۹۵٪ میانگین از مقدار مشاهده شده کمتر خواهد بود، اگر هر دو حد بالا و پایین، مثبت باشد در سطح اطمینان ۹۵٪ میانگین از مقدار مشاهده شده بزرگتر است و اگر حد پایین،

جدول ۶: نتایج آزمون T: ارزیابی ساکنان شهر سمنان از مجموع معیارهای مرتبط با کیفیت زندگی

Test Value = ۳						معیار
۹۵٪ Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (۲-tailed)	Df	T	
Upper	Lower					
۰/۴۶۹۷	۰/۳۵۳۲	۰/۴۱۱۴۹	۰/۰۰۰	۴۳۴	۱۳/۸۸۴	کیفیت محیطی
۰/۰۴۲۴	-۰/۰۴۳۰	-۰/۰۰۰۲۹	۰/۹۸۹	۴۳۴	-۰/۰۱۳	هویت و روابط اجتماعی
-۰/۸۰۸۶	-۰/۹۳۹۲	-۰/۸۷۳۸۹	۰/۰۰۰	۴۳۴	-۲۶/۳۱۶	کیفیت فضاهای عمومی
۰/۱۵۱۱	۰/۰۳۰۲	۰/۰۹۰۶۴	۰/۰۰۳	۴۳۴	۲/۹۸۴	کیفیت واحد مسکونی
-۰/۳۲۵۲	-۰/۴۵۲۵	-۰/۳۸۸۸۳	۰/۰۰۰	۴۳۴	-۱۲/۰۱۱	دسترسی به خدمات
-۰/۲۰۹۷	-۰/۳۰۸۳	-۰/۲۵۹۰۰	۰/۰۰۰	۴۳۴	-۱۰/۳۳۱	حمل و نقل عمومی
-۰/۱۳۹۱	-۰/۲۵۹۲	-۰/۱۹۹۱۴	۰/۰۰۰	۴۳۴	-۶/۵۲۱	نشاط در فضاهای محلی

شکل ۵: میانگین رضایتمندی شهروندان از معیارهای کیفیت زندگی در شهر سمنان

مراتبی چند متغیره استفاده شده است. در این تحلیل از روش گام به گام کمک گرفته شده است. نتایج

در پاسخ به سوال دوم پژوهش به منظور مطالعه تاثیر هم زمان شاخص از تحلیل رگرسیون سلسله

اندازه ۰,۴۲ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد و به همین ترتیب با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در کیفیت هویت و روابط اجتماعی، کیفیت واحدهای مسکونی، حمل و نقل عمومی، کیفیت فضاهای عمومی در محله، کیفیت محیطی و دسترسی به خدمات، میزان رضایتمندی شهروندان از سطح نسبی کیفیت زندگی به ترتیب به اندازه ۰,۰۹۵، ۰,۰۹۸، ۰,۰۷۴، ۰,۰۴۲، ۰,۰۲۹، ۰,۰۲۱ انحراف استاندارد افزایش پیدا می‌کند.

حاصل از جدول ۶ نشان دهنده آن است که در شهر سمنان به ترتیب، شاخص نشاط در فضاهای محلی، هویت و روابط اجتماعی، کیفیت واحد مسکونی، حمل و نقل عمومی، سطح کیفی فضاهای عمومی در محله، کیفیت محیطی و دسترسی به خدمات از نظر شهروندان از اهمیت بیشتری برخوردارند. ارقام مندرج در جدول بدین معناست که با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در شاخص نشاط در فضاهای محلی، میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت زندگی به

جدول ۷: نتایج آزمون HMR: مقایسه میزان اهمیت معیارهای کیفیت زندگی از نگاه ساکنان شهر سمنان

Sig.	t	Standardized Coefficients	Unstandardized Coefficients		معیار
		Beta	Std. Error	B	
۰/۵۰۷	-۰/۶۶۳	-۰/۰۲۹	۰/۰۶۰	-۰/۰۴۰	کیفیت محیطی
۰/۰۳۲	۲/۱۵۷	۰/۰۹۸	۰/۰۸۴	۰/۱۸۱	هویت و روابط اجتماعی
۰/۳۶۴	-۱/۹۰۸	-۰/۰۴۲	۰/۰۵۵	-۰/۰۵۰	کیفیت فضاهای عمومی
۰/۰۳۱	۲/۱۶۳	۰/۰۹۵	۰/۰۵۷	۰/۱۲۴	کیفیت واحد مسکونی
۰/۶۵۴	-۰/۴۴۸	-۰/۰۲۱	۰/۰۵۸	-۰/۰۲۶	دسترسی به خدمات
۰/۱۰۱	۱/۶۴۵	۰/۰۷۴	۰/۰۷۲	۰/۱۱۸	حمل و نقل عمومی
۰/۰۰۰	۸/۸۲۹	۰/۴۲۳	۰/۰۶۳	۰/۵۵۳	نشاط در فضاهای محلی

a. Dependent Variable: رضایتمندی از کیفیت زندگی

شکل ۶: میزان اهمیت معیارهای مربوط به کیفیت زندگی از نگاه ساکنان شهر سمنان

شهر سمنان در سطح معناداری ۰,۱۲۵ که بزرگتر از سطح معناداری ۰,۰۵ است، نشان دهنده عدم وجود رابطه است.

در پاسخ به سوال سوم پژوهش (با توجه به جدول ۷)، نتایج آزمون اسپیرمن پیرامون رابطه آماری میان میزان تحصیلات و رضایتمندی از کیفیت زندگی مردم

جدول ۸: نتایج آزمون اسپیرمن: بررسی رابطه بین میزان تحصیلات با رضایتمندی از کیفیت زندگی در شهر سمنان

		تحصیلات	رضایت از کیفیت زندگی
Spearman's rho	تحصیلات	Correlation Coefficient	۱/۰۰۰
		Sig. (۲-tailed)	۰
		N	۴۳۵
	رضایت از کیفیت زندگی	Correlation Coefficient	۱/۰۰۰
		Sig. (۲-tailed)	۰
		N	۴۳۵

همراه سطح معناداری ۰,۰۴ نشان دهنده تایید رابطه است که جهت آن مثبت و شدت آن بسیار ضعیف است.

در پاسخ به سوال چهارم پژوهش، (با توجه به جدول ۸)، نتایج آزمون اسپیرمن پیرامون رابطه آماری میان میزان درآمد و رضایتمندی از کیفیت زندگی مردم شهر سمنان با ضریب همبستگی ۰,۰۹۸ به

جدول ۹: نتایج آزمون اسپیرمن: بررسی رابطه بین میزان درآمد با رضایتمندی از کیفیت زندگی در شهر سمنان

		درآمد	رضایت از کیفیت زندگی
Spearman's rho	درآمد	Correlation Coefficient	۱/۰۰۰
		Sig. (۲-tailed)	۰
		N	۴۳۵
	رضایت از کیفیت زندگی	Correlation Coefficient	۰/۰۹۸*
		Sig. (۲-tailed)	۰/۰۴۲
		N	۴۳۵

*. Correlation is significant at the ۰,۰۰۵ level (۲-tailed).

بحث اصلی

این شاخص مطلوب‌ترین شاخص بوده و از بین گویه‌های آن عدم آلودگی هوا بالاترین درصد را به خود اختصاص داده است. در اولویت قرار گرفتن این شاخص از دید شهروندان نشان دهنده مطلوبیت رفتار سازگار با محیط زیست از سوی شهروندان می‌باشد.

۲- نشاط در فضای محلی و کیفیت فضای عمومی پایین‌ترین رتبه را از دید ساکنان داشته است. این به این معنی است که خدمات محیط زیست به طور بهینه و مطلوب و در سطح انتظار جامعه شهری، در اختیار ساکنان شهر قرار ندارد و مسئولان شهری نتوانسته‌اند آن گونه که باید سرزندگی و شادابی را به محیط زندگی ساکنان وارد کنند. می‌توان گفت با بهبود شاخص‌های محیط زیست، نشاط در فضای محلی و کیفیت

مقاله حاضر در جهت دست یافتن به این مهم است که چگونه شاخص‌های محیط زیستی در رضایت مردم از کیفیت زندگی موثر هستند. بنابراین اثرات زیست محیطی در ارزیابی کیفیت زندگی ساکنین شهر سمنان مورد مطالعه قرار گرفته است. هدف این پژوهش رویکردی نوین و جدید در سنجش کیفیت زندگی شهری می‌باشد. این رویکرد تازه بر این اساس است که هیچ رابطه مشخص و اثبات شده‌ای بین شاخص‌های کیفیت زندگی و شاخص‌های محیط زیست وجود ندارد. این مطالعه توسط نظرسنجی از طیف وسیعی از ساکنان شهر سمنان انجام شد. نتایج نظرسنجی بیانگر موارد زیر است:

۱- بین شاخص کیفیت محیطی و کیفیت زندگی در شهر سمنان ارتباط مستقیم و پایداری برقرار است.

فضای عمومی، کیفیت زندگی به سطح مطلوب‌تری ارتقاء پیدا خواهد کرد.

مشاهده شده که در تحقیقات کیفیت زندگی، علاقه به مسکن، زندگی شهری و سلامت برای ارزیابی کیفیت زندگی در ارتباط با محیط زیست، توسعه پایدار و زندگی کاری به کار می‌رود. بنابراین نیاز به قرار گرفتن شاخص‌های زیست محیطی در مطالعات کیفیت زندگی است که باعث ارتقاء سطح مطالعات کیفیت زندگی در سطح ماکرو، منطقه‌ای و شهری می‌شود (Mohit, ۲۰۱۴: ۶۳۳). بعد محیط زیستی تأثیر عمده‌ای بر کیفیت زندگی دارد. شاخص‌های مربوط به کیفیت زندگی که خلاصه‌ای از عوامل موثر بر کیفیت محیط زیست و کیفیت زندگی است عبارتند از: کیفیت محیطی مانند آلودگی آب، خاک و هوا که تأثیر منفی بر محیط زیست و امکانات رفاهی خواهد گذاشت (Streimikiene, ۲۰۱۵: ۶۸). به دلیل ارتباط ضعیف بین شاخص‌های کیفیت زندگی و شاخص‌های محیط زیست، برنامه‌ریزان شهری نباید برای اندازه‌گیری تغییر در کیفیت زندگی شهری تنها به این شاخص‌ها اکتفا کنند. لذا نمی‌توان اقدامات شهرسازی و برنامه‌ریزی شهری را تنها براساس نتایج سنجش کیفیت زندگی با استفاده از یک نوع شاخص (عینی، ذهنی، محیط زیست و...) اولویت بندی کرد. بلکه باید ارتباط این شاخص‌ها و تأثیرگذاری آن‌ها به طور مداوم تحلیل گردد.

یکی از راه‌های کاهش مشکلات کلانشهرها، ماندگاری جمعیت در شهرهای اطراف و نزدیک این کلانشهرها است. در راستای این هدف، بررسی کیفیت زندگی در شهر سمنان و شناسایی نقاط ضعف و قوت کیفیت زندگی و ارائه راه‌حلهایی در زمینه ارتقاء آن با توجه به نزدیکی این شهر به پایتخت کشور می‌تواند به کاهش مشکلات کلانشهر تهران کمک شایانی کند که این مساله از نقاط قوت این تحقیق می‌باشد. از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به نادیده گرفتن شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی و عدم توجه به قرارگیری شهر سمنان در منطقه گرم و خشک آب و هوایی و همجواری با کویر بزرگ ایران (کویر لوت)

اشاره کرد که این امر در کیفیت فضاهای عمومی تأثیر نامطلوب گذاشته که نیازمند نوع خاصی از برنامه‌ریزی شهری متناسب با اقلیم این شهر می‌باشد. بنابراین جهت برنامه‌ریزی، مدیریت و انتخاب سیاست مطلوب، به کارگیری راه‌حلهای زیر احساس می‌شود:

- ❖ افزایش مشارکت فکری و فیزیکی ساکنان در برنامه‌های شهری با توجه به ضعف شاخص‌های کیفیت فضای عمومی و نشاط در فضای محلی
- ❖ ارتقاء زیست محیطی شهر در جهت بهبود حکمروایی شهری و بهبود نشاط در فضای محلی
- ❖ بهبود وضعیت پارک‌ها، فضاهای سبز و توزیع مناسب آن‌ها در سطح شهر
- ❖ توجه به زیبایی شهر با در نظر گرفتن اقلیم شهر
- ❖ مشارکت ساکنین در امور و مسائل شهری جهت افزایش میزان احساس تعلق به شهر
- ❖ بهبود کیفیت خدمات فرهنگی از طریق افزایش کمیت و کیفیت مدارس و کتابخانه‌ها

نتیجه‌گیری

در دنیای شهر محور کنونی، موضوع کیفیت زندگی در شهرها از جمله موضوعاتی است که روزبه‌روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود. محیط زندگی فرد، زمانی می‌تواند بیشترین مطلوبیت را برای فرد در بر داشته باشد که انتظارات او را در ابعاد مختلف اقتصادی، محیطی، اجتماعی و ... برآورده سازد. چنانچه هر یک از این عوامل، فاقد کیفیت مطلوب باشند، بر سطح رضایتمندی فرد از زندگی تأثیرگذار خواهد بود. بنابراین سیاست‌گذاران، مدیران، برنامه‌ریزان و طراحان توجه زیادی به خلق محیط‌های با کیفیت نموده‌اند تا با ایجاد این شرایط، احساس رفاه و رضایتمندی را به افراد منتقل سازند. رویکرد ترکیبی به کیفیت زندگی باعث توجه به مولفه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی می‌شود و این امر باعث شده که در آینده دیدگاه جامع‌تری نسبت به این سازه به عنوان شاخص توسعه به وجود آید و به تبع آن برنامه‌ریزی دقیق‌تر و جامع‌تر برای ارتقاء کیفیت زندگی شهری ارائه شود. در شهر سمنان با توجه به موقعیت

جغرافیایی و اقلیمی، کیفیت محیطی و کیفیت واحد مسکونی بالاترین رتبه را در سنجش کیفیت زندگی به دست آورد که گواه این مساله است که شاخص‌های زیست محیطی طبیعی محدودیتی برای ساکنان این شهر نداشته است و از طرفی آن‌جا که عقیده و نظر خود شهروندان در کیفیت دخالت مستقیم داشته؛ مانند: کیفیت واحد مسکونی، شاهد ارتقاء کیفیت زندگی هستیم. اما عدم برنامه‌ریزی سازمان‌های متولی و اداره کننده شهر در امر آسایش، سلامتی و رفاه شهروندان باعث شده سایر شاخص‌های محیط زیستی مصنوع دست بشر مانند: کیفیت فضای عمومی و نشاط در فضای محلی در رتبه‌های پایین تر قرار بگیرند. از طرفی شاخص حمل و نقل عمومی و دسترسی به خدمات نیز در سطوح پایین قرار دارند که همگی دلالت بر توزیع نامناسب امکانات و خدمات در سطح شهر سمنان و موفق نبودن سیاست‌های برنامه‌ریزی برای توزیع بهینه این امکانات دارد.

نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد در شهر سمنان به ترتیب، شاخص‌های کیفیت محیطی و کیفیت واحد مسکونی در سطح مطلوب و بالاتر از سطح متوسط کیفیت قرار دارند، شاخص هویت و روابط اجتماعی در سطح متوسط کیفیت است و به ترتیب شاخص‌های کیفیت فضاهای عمومی، دسترسی به خدمات، حمل و نقل عمومی و نشاط در فضاهای محلی، پایین تر از سطح متوسط کیفیت و در وضعیت نامطلوبی قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج حاکی از این است که به ترتیب: شاخص نشاط در فضاهای محلی، هویت و روابط اجتماعی، کیفیت واحد مسکونی، حمل و نقل عمومی، کیفیت فضاهای عمومی در محله، کیفیت محیطی و دسترسی به خدمات از نظر شهروندان شهر سمنان از اهمیت برخوردار است. همینطور با توجه به نتایج حاصله مشخص شد میان میزان تحصیلات و رضایتمندی از کیفیت زندگی رابطه‌ی صد درصدی وجود ندارد و بین میزان درآمد و میزان رضایتمندی از کیفیت زندگی در شهر سمنان رابطه‌ای بسیار ضعیف با جهت مثبت وجود دارد. با توجه به این نتایج، در مورد شاخص

کیفیت محیطی در شهر سمنان، ارزیابی شهروندان از کیفیت آن بر اولویت‌بندی این شاخص‌ها منطبق بوده است به این صورت که این شاخص بیشترین میزان مطلوبیت را در بین ساکنین داراست که بنابراین در آخرین رتبه‌های اهمیت از نظر آن‌ها قرار گرفته است. اما با وجود اینکه کیفیت واحد مسکونی از نظر شهروندان مطلوب و هویت و روابط اجتماعی با کیفیت متوسط ارزیابی شده، این دو عامل در رتبه‌های بالای اهمیت شهروندان قرار گرفته است که نشان‌دهنده اهمیت بالای این عوامل برای شهروندان سمنانی است. از سوی دیگر با وجود اینکه شاخص‌های کیفیت فضاهای عمومی و دسترسی به خدمات از نظر شهروندان بسیار نامطلوب ارزیابی شده‌اند، این دو عامل در رتبه‌های آخر اهمیت در نزد شهروندان این شهر قرار گرفته است. اما انتخاب شاخص نشاط در فضاهای محلی به‌عنوان مهم‌ترین عامل از نظر شهروندان این شهر بر ارزیابی آن‌ها مبنی بر نامطلوب بودن این شاخص منطبق است. همین‌طور با توجه به نتایج، محرز شده که میان میزان تحصیلات و رضایتمندی از کیفیت زندگی رابطه‌ی مسلمی وجود ندارد و بین میزان درآمد و رضایتمندی از کیفیت زندگی در شهر سمنان رابطه‌ای بسیار ضعیف با جهت مثبت وجود دارد. پس از بررسی کیفیت زندگی بر اساس شاخص‌های محیط زیستی تنها حدود ۵۱٫۴ درصد از شهروندان از کیفیت زندگی در شهر سمنان رضایت داشته که این امر نشان‌دهنده عدم به کارگیری مسئولان و متولیان شهری از پتانسیل‌های محیط زیست و منطقه‌ای در بالا بردن سطح کیفی زندگی است.

منابع

۱. احمد آخوندی، عباس، برک پور، ناصر، خلیلی، احمد، صداقت نیا، سعید، صفی یاری، رامین. ۱۳۹۳. سنجش کیفیت زندگی در کلانشهر تهران، نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، دوره ۱۹، شماره ۲، صص ۲۲-۵.
۲. بارانی پسیان، وحید، نظریان، اصغر، مهدوی، مسعود. ۱۳۹۳. سنجش و تحلیل کیفیت زندگی خانوارهای

نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد در شهر سمنان به ترتیب، شاخص‌های کیفیت محیطی و کیفیت واحد مسکونی در سطح مطلوب و بالاتر از سطح متوسط کیفیت قرار دارند، شاخص هویت و روابط اجتماعی در سطح متوسط کیفیت است و به ترتیب شاخص‌های کیفیت فضاهای عمومی، دسترسی به خدمات، حمل و نقل عمومی و نشاط در فضاهای محلی، پایین تر از سطح متوسط کیفیت و در وضعیت نامطلوبی قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج حاکی از این است که به ترتیب: شاخص نشاط در فضاهای محلی، هویت و روابط اجتماعی، کیفیت واحد مسکونی، حمل و نقل عمومی، کیفیت فضاهای عمومی در محله، کیفیت محیطی و دسترسی به خدمات از نظر شهروندان شهر سمنان از اهمیت برخوردار است. همینطور با توجه به نتایج حاصله مشخص شد میان میزان تحصیلات و رضایتمندی از کیفیت زندگی رابطه‌ی صد درصدی وجود ندارد و بین میزان درآمد و میزان رضایتمندی از کیفیت زندگی در شهر سمنان رابطه‌ای بسیار ضعیف با جهت مثبت وجود دارد. با توجه به این نتایج، در مورد شاخص

۳۳. Azad, A.F., karimiyan Bostani, M., and Anvari, M.R. ۲۰۱۵. Assessment of the life quality of urban areas residents (The case study of the city of fahraj). Assessment, ۵(۷).
۴۴. Brajša-Žganec, A., Merkaš, M., and Šverko, I. ۲۰۱۱, Quality of life and leisure activities: How do leisure activities contribute to subjective well-being? Social Indicators Research, ۹۱(۱): ۱۱-۱۱.
۵۵. Baskha, M. ۲۰۰۹, Ranking life quality indicators of Iran provinces, Social welfare Journal.
۶۶. Cobb, C.W. ۲۰۰۰. Measurement tools and the quality of life. Redefining Progress, San Francisco.
۷۷. Cambir, A., and Vasile, V. ۲۰۱۵. Material Dimension of Life Quality and Social Inclusion. Procedia Economics and Finance, ۳۲: ۹۳۲-۹۳۹.
۸۸. Diener, E., and Suh, E. ۱۹۹۷. Measuring quality of life: Economic, social, and subjective indicators. Social indicators research, ۴۰(۱-۲): ۱۸۹-۲۱۶.
۹۹. Economist Intelligence Unit, ۲۰۰۵. Quality of Life Indexation.
۱۰۰. El Din, H.S., Shalaby, A., Farouh, H.E., and Elariane, S.A. ۲۰۱۳. Principles of urban quality of life for a neighborhood, Housing and Building National Research Center (HBRC), ۹.
۱۱. Fanni, Z., and Heydari, S. ۲۰۱۵. The evaluation of Urban Life quality, with emphasis on gender, Case Study: Ghorveh City, Biannual Journal of Urban Ecology, ۶۵-۷۸.
۱۲. Fayers, P.M., and Machin, D. ۲۰۰۳. Quality of life: A conceptual analysis and interpretation of patient-reported outcomes. John Wiley & Sons.
۱۳. Hajduová, Z., Andrejovský, P., and Beslerová, S. ۲۰۱۴. Development of quality of life economic indicators with regard to the environment. Procedia-Social and Behavioral Sciences, ۱۱۰: ۷۷۷-۴۴۴.
۱۴. Heink, U., and Kowarik, I. ۲۰۱۰. What are indicators? On the definition of indicators in ecology and environmental planning. Ecological Indicators, ۱۰(۳): ۴۴۴-۳۳۳.
- روستایی با تأکید بر متغیرهای جمعیت شناختی (مطالعه موردی: خانوارهای روستایی عجب شیر)، فصلنامه پژوهش های روستایی، دوره پنجم، شماره ۱، صص ۷۱-۸۸.
۳. حسینی، سیدهادی، باقریان، خدیجه. ۱۳۹۳. تحلیلی بر مولفه های سازنده کیفیت زندگی در شهر نوشهر، فصلنامه آمایش محیط، شماره ۲۷، صص ۷۸-۵۵.
۴. رکن الدین افتخاری، عبدالله، فتاحی، احمدالله، حاجی پور، مجتبی. ۱۳۹۰. ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان دلفان)، فصلنامه پژوهش های روستایی، سال دوم، شماره دوم، صص ۹۴-۶۹.
۵. زیاری، کرامت اله، پیلهور، علی اصغر، احمدی، محمد. ۱۳۹۴. سنجش میزان کیفیت زندگی در شهرهای جدید (مطالعه موردی: شهر جدید بینالود)، فصلنامه آمایش جغرافیایی فضا، سال پنجم، شماره ۱۶، صص ۳۷-۱۹.
۶. سالنامه آماری استان سمنان. ۱۳۹۴.
۷. مهندسین مشاور آرمانشهر، طرح جامع سمنان. ۱۳۹۴.
۸. غفاری، غلامرضا، کریمی، علیرضا، نوذری، حمزه. ۱۳۹۱. روند مطالعه کیفیت زندگی در ایران، فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دور اول، شماره ۳، صص ۱۱۰-۱۳۴.
۹. قائد رحمتی، صفر، جمشیدی، صدیقه. ۱۳۹۴. ارزیابی رابطه بین شاخص های عینی و ذهنی کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر (مطالعه موردی: محله خیرآباد و عیش آباد شهر یزد)، فصلنامه پژوهش های جغرافیای انسانی، دوره ۴۷، شماره ۱، صص ۸۰-۶۳.
۱۰. فتاحی، احمدالله، خراسانی، محمدامین، پایدار، ابوذر. ۱۳۹۱. کیفیت زندگی و توسعه انسانی، تهران: نشر انتخاب.
۱۱. مشکینی، ابوالفضل، حبیبی، کیومرث، رحیمی، آرمان، عبدی، محمدحامد. ۱۳۹۵. مقایسه تطبیقی و تحلیل کیفیت زندگی شهری در محله های قدیم و جدید (محله جدید ظفریه و محله قدیم قطارچیان)، فصلنامه پژوهش های جغرافیای انسانی، دور ۴۸، شماره ۲، صص ۲۷۶-۲۶۳.
۱۲. مختاری، مرضیه، نظری، جواد. (۱۳۸۹). جامعه شناسی کیفیت زندگی، چاپ اول، تهران، نشر جامعه شناسان.

۷۷. Pukeliene, V., and Starkauskiene, V. ۱۱۱۱. Quality of life: Factors determining its measurement complexity. *Engineering Economics*, ۲۲(۲): ۱۴۷-۱۵۶.
۷۸. Salari, F.A., Heidari Moghadam, M., Sobhani, N., and Erfani, A. ۲۰۱۵. Evaluation of quality of life in urban spaces Case Study: City Lamerd, *Journal of Urban-Landscape Research*, ۱: ۲.
۹۹. Shoeibi, M., Amrsii, I., Mafakheri, A., Karimi, A., and Alahdini Vandi, A. ۵۵۵۵. All yii ff jjjj cctiv Iiii aattr of Quality of Life in Urban Areas of Iran (Case Study: Sonqor City), *Journal of Research in Humanities and Social Science*.
۰۰. Sórés, A., and Petó, K. ۲۰۱۵, Measuring of Subjective Quality of Life. *Procedia Economics and Finance*, ۳۲: ۸۰۹-۸۱۶.
۱۱. Streimikiene, D. ۲۰۱۵. Environmental indicators for the assessment of quality of life. *Intellectual Economics*, ۹(۱): ۷۷-۹۹.
۲۲. Streimikiene, D. ۲۰۱۴. Comparative assessment of environmental indicators of quality of life in Romania and Lithuania. *Economics & Sociology*, ۷(۱): ۱۱.
۳۳. Turkoglu, H. ۲۰۱۵. Sustainable Development and Quality of Urban Life. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, ۲۲۲: ۰۰-۴۴.
۴۴. Von Haaren, C., and Albert, C. ۲۰۱۱. Integrating ecosystem services and environmental planning: limitations and synergies. *International Journal of Biodiversity Science, Ecosystem Services & Management*, ۷(۳): ۱۵۰-۱۶۷. p۱۵۱.
۵۵. Węziak-Białowolska, D. ۲۰۱۶. Quality of life in cities—Empirical evidence in comparative European perspective. *Cities*, ۵۸: ۸۷-۹۶.
۶۶. Włodarczyk, K. ۲۰۱۵. Quality of Urban Life in Poland. *Journal of International Studies*, ۸(۲): ۱۵۵-۱۶۳.
۷۷. Zheng, Y. ۲۰۱۰. Association analysis on pro-environmental behaviors and environmental consciousness in main cities of East Asia. *Behaviormetrika*, ۷۷(۱): ۵۵-۹۹.
۸۸. Hatami Nejhad, H. et al. ۲۰۱۲. Spatial analysis of indicators of quality of life in Tehran, *journal of human geography*, ۵۵(۴) ۱-۴۴.
۹۹. Inoguchi, T., and Fujii, S. ۲۰۱۲. The quality of life in Asia: A comparison of quality of life in Asia (Vol. ۱). Springer Science & Business Media.
۱۰۰. Indicators, G.G. ۲۰۱۴. OECD Green Growth Studies.
۱۱۱. Keles, R. ۲۰۱۲. The Quality of Life and the Environment, *Social and Behavioral Sciences*, V. ۳۵.
۱۲۲. Krinitcyna, Z.V., Mikhailova, T.R., and German, M.V. ۲۰۱۶. Quality of life as the basis for achieving social welfare of the population. In *SHS Web of Conferences* (Vol. ۲۸). EDP Sciences.
۱۳۳. Lee, Y.J. ۲۰۰۸. Subjective quality of life measurement in Taipei. *Building and Environment*, ۴۳(۷): ۱۲۰۵-۱۲۱۵.
۱۴۴. Mostafa, A.M. ۲۰۱۲. Quality of Life Indicators in Value Urban Areas: Kasr Elnile Street in Cairo. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, ۵۰: ۲۵۴-۲۷۰.
۱۵۵. Mahdi, A., Hosseini, A., Pourahmad, A., and Hataminejad, H. ۲۰۱۶. Analysis of effective environmental factors an urban health, a case study of Qom, Iran. *Habitat International*, ۵۵: ۸۹-۹۹.
۱۶۶. Mariana, C.C. ۲۰۱۲. Sources of Variation in Quality of Life in Romania. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, ۵۸: ۶۴۵-۶۵۴.
۱۷۷. Morais, P., and Camanho, A.S. ۲۰۱۱. Evaluation of performance of European cities with the aim to promote quality of life improvements. *Omega*, ۳۹(۴): ۳۹۸-۹۹۹.
۱۸۸. Mohit, M.A. ۲۰۱۴. Present Trends and Future Directions of Quality-of-Life. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, ۱۵۳: ۶۵۵-۶۶۵.
۱۹۹. Musa, H.D., Yacob, M.R., Abdullah, A.M., and Ishak, M.Y. ۲۰۱۵. Delphi method of developing environmental well-being indicators for the evaluation of urban ۲۸-Malaysia. *Procedia Environmental Sciences*, ۳۰: ۲۴۴-۲۴۹.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروژه نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Investigation of Environmental Indicators Affecting Citizens' Satisfaction with Quality of Urban Living Environment, Case Study: Semnan

Zeinab Korkehabadi, Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning,
Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

Ensieh Seyed Alian, Young Researchers and Elite Club, Semnan Branch, Islamic Azad
University, Semnan, Iran

Kamil Abdi, Young and Elite Researchers Club, Semnan Branch, Islamic Azad University,
Semnan, Iran

Abstract

Urban resident life quality is a multidimensional construction including of several independent domain such as physical and mental health, social relations, functional roles and life satisfaction. so, addition to economic problems this study investigated social and environmental concerns. Quality of life has devoted a great deal of research in recent decades and has been closely linked to the political, social and applied fields, such as urban and regional planning, health promotion, research into social, economic, and psychological indicators. In this regard, basic purpose of the research is study of life quality according to environmental indicators from inhabitant of Seman perspective switch ran by filling field questionnaires. the data are extracted by the SPSS Software and stoical approaches such as single item T test and multidimensional hierarchy regression and also analyzed by the Spearman correlation and its validity is measured by Chronbach's Alpha test. accordingly, findings of this study presented that environmental and residential units quality have ideal position , identity and social relation indicator are in the average quality level and public spaces quality and access to service, public transportation are in the lowest level. also finding of this study showed that from citizen perspective , esprit in local spaces, identity and social relations, residential units quality , public transportation, public spaces and environmental quality ,access to service, respectively have important level quality. also indicated that there wasn't any relation between life satisfaction and education degree and but there was relation between income and life satisfaction with positive bias.

Key words: Quality of Life, Ambient quality, Environmental indicators, satisfaction, Semnan

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Introduction: Cities are the center of civilization and the economic engine of societies, and environmental impacts are one of the most important issues related to the optimal development of man and society (Von Haraaren, Albert, ۲۰۱۱: ۱۵۱). The importance of quality of life has received a great deal of research in recent decades and has been closely linked to political, social and applied trends such as urban and regional planning, health promotion, research on social, economic and psychological indicators (Turkoglu, ۲۰۱۵: ۱۱). There are also indicators of quality of life, social relations and processes related to their goods and services, consumption model, lifestyle and lifestyle, assessing the degree of condition and results, meeting people's expectations, mental state of satisfaction or dissatisfaction, happiness, frustration, etc (Mariana, ۲۰۲۲ :۵۵۵) Nwvaaaay uull ity ff lif is vrry imrrr tatt i urnnn vvll mmttt ll iii gg ddd is recognized as one of the main elements of urban development (Morais, Camanho, ۲۰۱۱: ۱۲۹). There is a close relationship between quality of life and the environment (Diener, Suh, ۱۹۹۷: ۹۹۹) Bss o t fct taat oool e nnnffit directly from vvvirmmmttt ll sset nnd eervicss ccch as clean climate, land, forests and access to green space because they provide conditions to meet basic needs and enjoy free time and participate in It provides other work (Streimikiene, ۲۰۱۵: ۸۸) ee ssrrigg llll ity ff lif c eel vvll aat ooliii ss rkkk lcctt i vvll pp maaagemttt and planning strategies in the city, and facilitate the understanding and prioritization of community issues for urban planners and managers to improve the quality of life of citizens. The findings of quality of life research can also be used to identify previous policy strategies and design future planning policies. Therefore, it can be said that measuring the quality of urban life is of utmost importance for guiding, controlling and sustainable development and meeting the basic needs of the city. Therefore, the present study tries to study and evaluate environmental indicators of quality of life in Semnan city and finally to present strategic plans for improvement of quality of life in Semnan.

Methodology: The methodology of this research is descriptive-analytical. It is descriptive because it contains a set of methods aimed at describing the conditions or phenomena under study and is analytical because it examines the components of quality of life satisfaction based on analytical methods using SPSS software and various hierarchical regression (HMR) tests and tests. T addresses a single sample. The HMR method is a statistical method for analyzing the interrelationship between a dependent variable and two or more independent variables, commonly used to measure the degree of deviation observed in the dependent variable, which is itself determined by the observed deviation in the independent variables. In this method, the independent variables are weighted to satisfy their relative share in the dependent variables. Therefore, in this study, we used an empirical model to measure quality of life satisfaction at three levels. Identifying the criteria and sub-criteria for constructing a quality of life using various methods such as reviewing the relevant literature, preliminary recognition of the study area, and expert suggestions have been used. The above method was then implemented from top to bottom so that at the first level of the present model, there is satisfaction with quality of life. At the second level, this macro component has seven indicators of environmental quality, identity and social relations, quality of public spaces in the neighborhood, Residential unit quality, access to services, public transport and vitality index were decomposed into local spaces and at the third level, questions were asked about each index (total of ۵۰ items) including ۷-items vvvirmmmttt ll Qull ity I tttt ity I cccial Relatio... ۸ itmm ۷ itmns quality index, ۷ items quality index, ۷ items accessibility, ۳ items public transport index and index Nashat has ۸ items in local spaces

Discussion: This article aims to understand how environmental indicators are effective in people's satisfaction with quality of life. Therefore, environmental impacts on quality of life assessment of Semnan residents have been studied. The purpose of this study is a new and innovative approach to measuring urban quality of life. This new approach is based on the assumption that there is no well-established link between quality of life indicators and

environmental indicators. This study was conducted by a survey of a wide range of Semnan residents. One way to reduce metropolitan problems is to maintain population in and around the metropolis. To this end, investigating the quality of life in Semnan city and identifying the strengths and weaknesses of quality of life and providing solutions to improve it with regard to its proximity to the capital of the country can help reduce the problems of Tehran metropolis. This is the strength of this research. One of the limitations of this study is the neglect of subjective indicators of quality of life and lack of attention to the location of Semnan city in hot and dry climatic zone and adjacent to the Great Desert of Iran (Lout Desert). It requires a certain type of urban planning commensurate with the city's climate.

Conclusion: In today's city-centered world, the issue of quality of life in cities is one of the issues that is becoming increasingly important. The living environment of the individual can be most desirable for the individual when he / she fulfills his / her expectations in different economic, environmental, social and other dimensions. If any of these factors are of poor quality, it will affect one's level of life satisfaction. Therefore, policymakers, managers, planners, and designers have paid much attention to creating quality environments to convey a sense of well-being and satisfaction to individuals. The combined approach to quality of life draws attention to the economic, social, cultural, and environmental components, which in the future has led to a more comprehensive view of this structure as an indicator of development and, consequently, more accurate and comprehensive planning for quality improvement. Provide urban life. In Semnan city, due to geographical and climatic conditions, environmental quality and quality of residential unit achieved the highest rating in quality of life, which proves that natural environmental indicators have no limit for the residents of the city, and that And citizens themselves are directly involved in quality, such as: quality of housing unit, we see quality of life improved. But the lack of planning by city administrations and organizations for the comfort, health and well-being of citizens has made other human-made environmental indicators such as: quality of public space and vitality in the local area rank lower. On the other hand, the public transport index and access to services are at low levels, all of which indicate the inadequate distribution of facilities and services throughout the city of Semnan and the failure of planning policies to optimally distribute these facilities.

Key words: Quality of Life, Ambient quality, Environmental indicators, satisfaction, Semnan